

ZAŠTITA KRAJOBRAZNIH VRIJEDNOSTI PODRAVINE

*Z*a prostor Koprivničko - đurđevačke Podravine karakterističan je prevladavajući nizinski krajolik te zone doticaja tog krajolika sa prikalničkim i bilogorskim brežuljcima s vizurama koje sadrže elemente jednog i drugog tipa, bilo da se radi o prijelaznom peripanonskom krajoliku na doticaju Panonske ravnice i pobrđa Bilogore i Kalnika ili doline Koprivničke Reke s lepavinskim prijevojem između Bilogore i Kalničkog gorja.

PRIRODNI KRAJOLIK

Karakteristike ove vrste krajolika imaju prostori u kojima prevladavaju prirodni elementi nad kojima nije bilo civilizacijskih intervencija, a ukoliko ih je bilo, one su se dešavale permanentno i bez radikalnih poteza. U najvećem se dijelu tu mogu svrstati vodene i priobalne površine, pješčare te šume.

U priobalnom području rijeke Drave nalazi se nekoliko lokaliteta koji spadaju u kategoriju hidroloških spomenika prirode, a koji su nastali prirodnim djelovanjem rijeke ili uslijed djelovanja čovjeka u njenom priobalju. Ove lokalitete treba obuhvatiti integralnim rješenjem zaštite dravskog priobalja, a njih same posebno zaštititi kao prostore s osobitim prirodnim vrijednostima. Dravski su pritoci također ugrožena područja jer mjere koje se poduzimaju za njihovu regulaciju, uzrokuju krajobrazno osiromašenje njihova priobalja. Zbog velike ugroženosti voda od zagađenja, ugrožene su i površine u njihovoj blizini, odnosno biljni i životinjski svijet koji o njima ovisi. Prije poduzimanja bilo kakvih intervencija, potrebno je izvršiti sveobuhvatnu valorizaciju tih područja u obliku izrade studija utjecaja na okoliš s predviđenim mjerama ublažavanja i otklanjanja negativnih utjecaja te izraditi studije gospodarske opravdanosti takvih poduhvata.

Šume zauzimaju približno trećinu ukupne površine ovog područja. One su osobito ugrožene u podravskom prostoru gdje su, na njegovom sjeverozapadnom dijelu, gotovo potpuno iskrcene dok je na đurđevačkom području stanje nešto bolje, no razina očuvanosti autohtonih šuma je niska. Kao najizloženiji element krajobrazna, šume su nositelj njegovog identiteta pa se stoga u budućem planiranju trebaju poduzeti sve moguće mjere kako bi se one sačuvala.

Prirodni krajolik prevladava u prijelaznom brežuljkastom dijelu u kojem se nalaze pretežno manja naselja i raštrkana pojedinačna izgradnja, nerazvijena poljoprivredna djelatnost, a prevladavaju šume i rascjepkane vinogradarske površine. Zbog slabe privredne razvijenosti ovog prostora, u njemu nije bilo značajnijih intervencija pa je krajolik ostao u većoj mjeri izvoran, a najveću opasnost za njega predstavlja depopulacija koja za sobom ostavlja zapuštene stambene objekte i poljoprivredne površine. Konceptiju razvoja kalničkog i bilogorskog područja potrebno je zbog toga pažljivo osmisliti kako bi razvoj i zaštita područja išli usporedno.

KULTIVIRANI KRAJOLIK

Ovu vrstu krajolika koji se još naziva i ruralnim, karakteriziraju prevladavajuće poljoprivredne površine te naselja nevelike gustoće naseljenosti, odnosno izgradnja koja bitno ne narušava prirodni krajolik, već se s njime stapa. Podravska nizina gotovo u potpunosti ima karakteristike kultiviranog krajolika. Karakteristična su veća ruralna naselja zbijenog tipa s crkvenim tornjem kao jedinom vertikalom u njihovim vizurama, sa specifičnim

širokim ulicama koje se pružaju longitudinalno ili se granaju. Velike poljodjelske površine su većim dijelom isjeckane na manje posjede, a izmjenjuju se s velikim šumskim zonama koje su naročito zastupljene na najistočnijem dijelu đurdevačke Podravine. Ovim prostorom prolazi mreža prometnica i željezničkih pruga u longitudinalnom i u transferzalnom smjeru, no one nisu dimenzija i kapaciteta koji bi bitno narušili kvalitetu krajolika. Nekadašnji izgled prostora je, međutim, bitno narušen nestankom živica i niskog grmlja (nakon izvršene komasacije) kojim su nekada bile definirane parcele poljoprivrednih površina. Njegova je kvaliteta, također, umanjena pravocrtnom regulacijom vodotoka. S jedne strane, prekomjernim usitnjavanjem posjeda narušena je vizualna skladnost prostora, a suprotno, suvremena poljoprivredna proizvodnja koja stvara velike meliorativne poljoprivredne površine zasađene monokulturama, također narušava izvornu kvalitetu prostora. Krajobrazna kvaliteta ovog prostora postići će se uravnoteženom poljoprivrednom proizvodnjom koja podrazumijeva čuvanje pejzažnih kvaliteta prostora bez obzira na primjenu suvremene tehnologije obrade zemljišta.

IZGRAĐENI KRAJOLIK

Ovakav krajolik karakterizira urbana struktura, a prirodni je krajolik na takvom području do te mjere izmijenjen da postaje neprepoznatljiv. Ovaj se tip krajolika odnosi prvenstveno na grad Koprivnicu i djelomično Đurđevac, industrijske zone i pogone izvan njih te neka veća općinska središta koja imaju poluurbani karakter. U nizinskom krajoliku viši volumeni stambenih i industrijskih objekata veliki su akcenti u vizurama pa njihovom oblikovanju treba posvetiti osobitu pažnju što na pojedinim primjerima do sada nije bio slučaj. Širenjem naselja duž magistralnih prometnica, osobito onih u neposrednoj blizini Koprivnice, gubi se njihova izvorna morfologija, nestaju točke početka, centra i kraja naselja, a nastaju urbano nedefinirane cjeline. Buduće planiranje naselja trebalo bi predvidjeti mjere preoblikovanja tih naselja u zaokružene cjeline sa svim kvalitetama urbanog standarda za razliku od longitudinalne gradnje u neposrednoj blizini prometnica. U većim je naseljima takav trend već primijećen. Nezadovoljavajuća je, također, i oblikovna kvaliteta izgradnje novijih stambenih objekata u većini naselja, a povećanjem broja takvih objekata, gubi se tradicionalan izgled odnosno identitet naselja.

KULTURNO - POVIJESNI KRAJOLIK

Krajolik koji je stvaran u dužem vremenskom periodu, a čine ga cjeline i građevine koje imaju spomeničku vrijednost zajedno s njihovim neposrednim okruženjem, ima karakteristike kulturno - povijesnog krajolika. Kako se kod ove vrste krajolika radi o cjelini sa prepoznatljivim prostornim, povijesnim, kulturnim, i drugim vrijednostima, do izražaja dolazi integralni pristup zaštite kulturnih spomenika i prirodne baštine koja ih okružuje. U krajolike koji su svrstani u najviše kategorije značenja, spadaju ostaci zidina tvrđave Kamengrad u podnožju koje se je razvila Koprivnica, Stari grad u Đurđevcu te uži prostor Podravine čiji krajolik objedinjuje kvalitete pejzaža Drave i njenog priobalja s naseljima u neposrednoj blizini koja su zadržala izvornu matricu, parcelaciju i fizionomiju.

Ciljevi očuvanja krajobraznih vrijednosti su, u prvom redu, zaštita prirodnog krajolika u najvećoj mogućoj mjeri i očuvanje njegove prepoznatljivosti i specifičnosti na području Podravine. Zbog toga je neophodno potrebno uskladiti razvoj sa zahtjevima prostora i primjenjivati specifične modele koji će težište više staviti na značajke područja, a manje na univerzalne razvojne sustave. Pri planiranju razvoja treba uvažiti regionalna obilježja morfologije i organizacije prostora.

SUMMARY

Tihana MATOTA

CONSERVATION OF LANDSCAPE VALUES OF PODRAVINA

In the area of Podravina around Koprivnica and Đurđevac, a typical lowland landscape prevails while, at the same time, it comes in touch with the Kalnik and Bilogora hills with views containing elements of both landscape types. It may be either a transitional peri-Pannonian landscape where the Pannonian lowlands contact the forelands of Bilogora and Kalnik, or the Koprivnička Reka valley with the Lepavina lap between Bilogora and the hills of Kalnik.

Cultivated or rural landscape features mostly agricultural areas and not very densely populated communities, i.e. constructions which do not essentially violate the natural landscape, but rather merge into it. Almost entirely, Podravina valley has cultivated landscape features.

The built-up type of landscape is dominated by an urban structure, while the natural landscape within these areas has been changed to the degree of becoming unrecognizable. This landscape type is primarily present in the town of Koprivnica and partly in Đurđevac, in the industrial zones and around plants in the outskirts, and some bigger municipal centres with semi-urban character.

The landscape which has been created throughout a longer period of time, encompassing units and buildings of heritage values together with their immediate surroundings, has features of a cultural-historic landscape. The ones of the top category of significance are the ruins of the Kamengrad fortress, while the town of Koprivnica developed at its foothill; the Old Castle of Đurđevac; and the area of Podravina in its narrower sense, where the landscape matches the quality of the Drava scenery and its riverbanks, with the nearby settlements which have retained their original matrix, plotting and appearance.